

Економічні категорії та закони

Економічні категорії – це логічні базові теоретичні поняття, які відображають найсуттєвіші сторони господарського життя суспільства. Вони мають місце в будь-якій національній економіці і визначають сутність та зміст перебігу економічних процесів. До них належать: товар, праця, ринок, гроші, попит, податки, виробництво, вартість, корисність, фінанси тощо.

Будь-яка національна економіка характеризується дією економічних законів. **Економічні закони** – це визначені, зафіксовані в часі багатоповторювальні події, які мають об'єктивний характер, і, як правило, не залежать від втручання людини. На відміну від законів природи, вони діють лише в людському суспільстві.

Закони економіки поділяють на **загальні**, тобто такі, що стосуються усіх аспектів економічної діяльності (закони вартості, економії часу, обмеженості ресурсів, попиту і пропозиції) та **специфічні**, тобто такі, що застосовуються в певних сферах економічних відносин (закон Оукена, закон грошового обігу, закони Госсена).

Закон вартості полягає у відповідності витрат на виробництво товару його обмінному еквіваленту.

Закон економії часу полягає у прагненні робітника якомога менше витратити часу на працю, не зменшуючи при цьому обсяги доходу.

Закон зростання потреб: потреби суспільства та особистості є необмеженими і такими, що постійно зростають.

Закон обмеженості ресурсів: економічні ресурси, на відміну від потреб, є обмеженими і такими, що дедалі більше скорочуються.

Закон попиту: між ціною товару та його обсягом, що бажать придбати споживачі, існує зворотна залежність, тобто при зростанні ціни – обсяг попиту зменшується.

Закон пропозиції: між ціною на товар та обсягами його виробництва існує пряма залежність – збільшення ціни викликає збільшення обсягів виробництва.

Закон Артура Оукена (США, 1928–1980): перевищення фактичного рівня безробіття над природним на 1% призводить до зменшення ВВП на 2-2,5%.

Закон грошового обігу Ірвінга Фішера (США, 1867–1947):

$M \times V = P \times Q$, де

M – кількість грошей в обігу

V – швидкість обертання грошей

P – середня ціна товарів і послуг

Q – кількість реалізованих товарів і послуг

Закон грошового обігу Карла Маркса:

$$\frac{\begin{array}{l} \text{Кількість} \\ \text{грошей,} \\ \text{необхідних} \end{array} \begin{array}{l} \text{Сума цін} \\ \text{реалізованих} \\ \text{товарів} \end{array} - \begin{array}{l} \text{Сума цін то-} \\ \text{варів про-} \\ \text{даних в кредит} \end{array} + \begin{array}{l} \text{Сума пла-} \\ \text{тежів по зо-} \\ \text{бов'язаннях} \end{array} - \begin{array}{l} \text{Сума от-} \\ \text{риманих} \\ \text{платежів} \end{array}}{\text{для обігу}} = \text{Середнє число обертів грошей як засобу обігу та засобу платежу}$$

Закон Коперника-Грешема (Микола Коперник, 1473–1543, Польща; Томас Грешем, 1519–1579, Англія): *менш коштовні гроші витісняють з обігу більш коштовні.*

Загальна закономірність споживання Енгеля (Ернст Енгель, 1821–1896, Німеччина) *засвідчує, що разом зі зростанням доходів зростає загальний рівень витрат і споживання.*

Перший закон Енгеля доводить, що зі зростанням доходів збільшується споживання як продовольчих, так і непродовольчих товарів, проте темп зростання споживання перших є меншим за темп зростання споживання непродовольчих товарів.

Другий закон Енгеля визначає, що витрати на предмети розкошу чи заощадження люди роблять лише при високому рівні доходів, що перевищує рівень, необхідний для задоволення основних потреб.

Перший закон Госсена, закон спадної граничної корисності (Герман Генріх Госсен, Німеччина, 1810–1858) – *величина задоволення від споживання кожної наступної одиниці товару поступово зменшується, до того часу, поки не стає від'ємною з моменту перенасичення.*

Другий закон Госсена, закон рівномірного задоволення потреб – *оптимальна структура споживання досягається за умов рівності граничних корисностей благ, які споживаються.*

Використана література:

1. Яковенко Р. В. Національна економіка : навч. посіб. / Роман Яковенко. – Кіровоград : „Пік”, 2009. – 548 с. : іл.

2. Яковенко Р. В. Національна економіка : навч. посіб. / Роман Яковенко. – [2-ге вид., випр.]. – Кіровоград : „КОД”, 2010. – 548 с. : іл.

Р. В. ЯКОВЕНКО,
к.е.н., доцент